

LADISLAV MATĚJKA

BROUČCI

OPERA PRO MALÉ
I VELKÉ DIVÁKY

PRVNÍ JEDNÁNÍ

Slunko bylo u samého západu, a svatojánští broučci vstávali. Sedli si, sepjali nožičky a tatínek se modlil:

Ó, náš milý Bože,
Povstali jsme z lože,
A pěkně tě prosíme,
Dejž, ať se tě bojíme,
Bojíme a posloucháme,
A při tom se rádi máme.

Nato říkal Brouček svou modlitbičku: „Požehnej nám, Pane Bože, pokorně tě prosíme.“ Ale tatínek, že už má čas, slunko že jest dávno za horami. Honem dal mamince hubičku. – „A teď, Broučku, pěkně poslouchat – ať mně pak maminka nemusí žalovat.“ Brouček moc lítat neuměl a tatínek mu řekl: „Jdi a pěkně se uč lítat.“ A Brouček šel.

Byl podzim. Světla ubývalo a zimy přibývalo, a tak broučci, že už nikam nepoletí. Sedli si kolem kamen a začali si povídat.

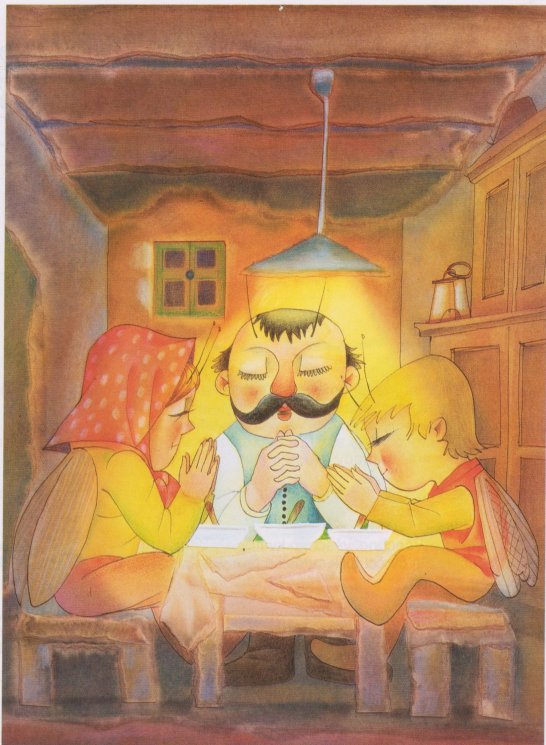
„Pojď sem, Beruško, já ti něco povím.“ A Beruška šla a Brouček jí šeptal nahlas do ucha. – „Poslouchej, kdopak to je ta Janinka?“ – „I, to jest Janinka.“ – „Čípak jest?“ – „I, ona není ničí, ona jest sama svá.“ – „A copak nemá žádného broučka a tatínka?“ – „Ne, ona jest sama.“

A tak seděli a povídali. A Broučkovi se to líbilo. Jenomže se Janinka tak moc na něho dívala. Jaksi se jí jakoby bál. A tu ona se k němu obrátí: „Nu, Broučku, kdypak ty poletíš?“ A že mu tak pěkně řekla a hezky se na něho usmívala, tak on se už tak moc nebál. „Ó, brzy.“

Dlouho pak už neskrášlovali. Chtělo se jim spát. Klekli a tatínek se modlil:

Podvečer tvá čeládka,
Co k slepici kuřátka,
K ochraně tvé hledíme,
Laskavý Hospodine.

Brouček na to: „Pán Bůh s námi a zlý pryč,“ dal pac a pusou.

DRUHÉ JEDNÁNÍ

A bylo jaro. Všechno, všechno kvetlo. A Janinka už byla u Broučka, a kmotříčka a kmotříček a Beruška, a čekali, až jen slunko zapadne. Brouček byl takový silný a veliký. Broučci pak letěli, vlevo kmotříček, vpravo tatínek a Brouček uprostřed. Na západ se nebe rdělo, a Broučkovi se srdce v těle smálo. Letěli ze zahrady do zahrady. A v těch zahradách krásné veliké domy, a zahrada vedle zahrady a krásný dům vedle krásného domu.

A Brouček svítil a svítil. Když ho bolela křídélka, sedl si na hrušku na samý vrcholek a díval se a poslouchal.

A bylo zase jaro. Všechno, všechno kvetlo, ale pravšecho – tráva po pás, rosa jako granáty – a ty včely tolik bzučely a ti cvrčci tolik cvrčeli a tam dole u potoka slavík v křoví klokotal. Aj, čas tvůj, čas milování.

A když tak jednou Brouček svítil a svítil, tu už k ránu se mu jaksi nechtělo svítit. Tu vidí – ach, co on nevidí? – Takový hezounký, kulatý brouček sedí v trávě, celínky červený, se sedmi krásnými, černými puntíčky – a ty oči, ty krásné černé oči! A ty oči tolik plakaly a teď se na Broučka upřeně dívaly.

A pak, Broučku, Broučku, kdopak to jaktěživ slyšel, aby si brouček dělal známost s Verunkou a aby si snad dokonce na ni myslel. Ne, to není poslušnost. Tak to Pán Bůh nechce.

A Brouček neříkal nic a letěl a svítil a svítil. Vřak už to dlouho netrvalo a počínala být zima.

A bylo jaro. Všechno, všechno kvetlo, ale maminka byla jaksi moc daremná. „Milé dítě, nesmíš s tím ženěním odkládat. Vidiš, já už nikam nemohu.“

Brouček neřikal nic. Letěl a svítil, na nic nedbal, a ničeho si nevšímal, ale svítil a svítil a mysliil při tom na Berušku.

„Copak, Beruško, pláčeš?“ – „Ach, odpusť mně to, Broučku, že jsem se chtěla teprve rozmyslet.“ – „A chtěla by sis mne vzít?“ – „I bodejť že bych chtěla.“ A vzala Broučka okolo krku a měli se rádi. A byla svatba. To bylo hostů!

A dlouho to netrvalo a měli malouňkého Broučka a zas to dlouho netrvalo a měli malouňkou Berušku a tatínek měl radost a mamince srdce plesalo. A dlouho to netrvalo a měli Broučička a měli Janouška a měli Janinka a měli Svatojáňka, a měli Berušku. Deset jich měli, sedm broučků a tři berušky. A když si tak jednou vyběhli – bylo to hned po snídani – tu viděli takového hezounkého malouňkého broučka: celinký červený se sedmi černými puntíčky a ta krásná očka jako oheň.

A měli se rádi. Tatínek svítil a maminka hospodařila, berušky jí pomáhaly a broučci se učili lítat. A byl podzim. Světla ubývalo, a zimy přibývalo, a tak tatínek, že už nikam nepoletí. Jenom, že se u Janinky všichni sejdou.

Ach, ti broučci už Janinku neměli. Ti se naplakali! Pak vykopali před okny v mechu hrobeček, zaplakali, Janinku do něho pěkně uložili a třetí den tam kvetla chudobička, bílá jako mléko s kraječkem jak krev červeným.

A broučci se měli rádi a poslouchali. A když jednou hned po slunci západu do té zahrady u toho pěkného domu přiletěli, ó tam dole, to bylo shonu!

A byl podzim. Světla ubývalo a zimy přibývalo, a tak broučci, že už nikam nepoletí. Ale ten starý brouček z roždí prorokoval, že bude zlá zima, že to pozoroval na mravencích.

Pak si už jen všechno snesli a urovnali, všechno vnitř i zevnitř mechem ucpali – už to měli – ještě se pomodlili.

Pac a pusy, a už leželi a už spali, a spali a spali.

Z PAMĚTÍ JANA KARAFIÁTA

Rád vám věřím, že se vám vaše rodiště právě tak líbí jako mně mé, ale nevěřím, že jste spatřili světlo světa v koutečku právě tak krásném, leda byste se byli narodili v Imramově. Ostatně, abyste se přesvědčili, můžete se jít podívat. U maminky je to nejlepší místočko na celém světě pro toho malounkého. I pro toho velikého, když pláče a truchlí. Nebo tak, jak matka těší, nikdo jiný na světě těšit nedovede.

Veliká to byla milost, že jsem byl z deseti dětí devátý, a často říkávám: Kdyby u nás bylo bývalo jen šest nebo osm dětí, ano, kdyby se maminka jako vdova byla nevdala podruhé, já bych zde nebyl a tohle bych nepsal.

„Broučky“ maminka vždycky ráda četla a některým podrobnostem v nich ona lépe rozuměla nežli jiní. Bylo nás dětí deset, sedm dcerek a tři chlapi, Marie pak byla „na jednu nožku chromá, běhala však přece dost“. Vida, řekla maminka hned při prvním čtení, oni jich také měli deset, sedm a tři a jedna z nich také pokulhávala, běhala však přece dost.

I nejeden obrat a způsob mluvení v Broučcích je vlastně maminčin. Nebo, když jsem v Imramově na prázdninách psal Broučky, nejednou jsem se maminky, která byla cizinou velice málo dotknutá, tážal: „Prosím, jak se dobře řekne, tak anebo tak?“ Ona pak určitě odpovídala: „Synáčku, dobře česky se takto řekne.“

O, mnoho jsem já v Imramově užil vyrazení, a to takového čistého vydařeného vyrazení, v lese a v poli a na lukách a v řece a v potocích! Já vám žehnám, vy zelené stráně a strmé skály i prudci proudové, a děkuji Pánu Bohu. Všecko by bylo jiné, a ti řádkové, které tuto píší, kdybych byl tenkrát v Imramově neužil i tolik a takového vyrazení.

Musím však také podotknout, že když za těch našich mladých let byla tak vzácná jednoduchost na zemi, bylo tenkrát také, aspoň v Imramově, umění kuchařské v podivuhodném rozkvětu. Někdy, ale jen velice zřídka, udělala nám maminka i smažinku a ať nám žádní bydlitelé Olympu nepovídají, že jejich ambrosia také tak dobře chutnala. Želná pak polívka s malými, v troubě pečenými a husím sádlem slastnými brambůrky se i nektaru více než vyrovnala. Ale to jen tenkrát. Později jsem si nejednou na různých, a to velice slibných místech vyprosil i smažinku i zelnou polévku, ale ani z daleko to nebylo, jaké to za maminky a za bábinky bývalo.

Všude pak se časem vyskytují jednotlivé osoby, které svou podivnou zvláštností stanou se převýborně známé v celé své krajině a o něž se tam svým způsobem jeden každý zajímá. Čtenářům Broučků mohu tolik naseptat, že imramovský Petr jest pravzor toho broučka zlatohlávka, který býval na každé svatbě. Je zajisté zlatohlávek tento imramovský Petr s tím rozdílem, že byl Petr mnohem skromnější a stydlivější. Kdyby byl kdo na své slavnosti Petra zahledl a chtěl mu z domu přinést koláč, „jeden tvarohový a jeden makový“, než by se on z domu vrátil, kdepak by už Petr byl! Někde za lesem.

Lidé si tenkrát byli vespolek mnohem bližší nežli v pokročilé době nynější, anebo mi to teď aspoň tak připadá. Každý cizí slušný člověk byl nám dětem strýček. — „Strýčku, jdeme tady dobře?“ A nebo: „Strýčku, vy jste něco ztratil?“ A už jsme hledali s ním. A měl-li on povoz poněkud prázdný, hned jsme řekli: „Strýčku, svezete nás?“

Nikdy pak jsme nikomu neřekli: „Ruku líbám,“ ale často jsme ruku líbali. Aniž jsme kdy rodičům a příbuzným tykali, vždy jsme jim řekli vy, jako i všem lidem poněkud starším.

To se nám vždycky jako by samo rozumělo, že budu studovat. Co budu studovat, o tom se nikdy nemluvalo, rozumělo se však, že půjdu na gymnasium.

Nevyžadovalo se sice po těch, kteří se hlásili do gymnasia, aby se vyznali v hudbě, ale já jsem za to až po tuto chvíli velice povděčen, že jsem byl už v domě rodičovském časné k hudbě navášen.

Snad si to moji milí rodičové představovali i tak, že mně na studiích bude i hudba opatřovat chléb, třeba s máslem, ve skutečnosti však to dopadlo jinak, ale ne špatněji, nýbrž pěkněji. Má znalost hudby mi zajisté nikdy nepřinesla hmotného zisku ani krejcaru, ale v celém mém životě posloužila mi znamenitě.

Ano, já myslívám a říkávám, že hudba, kterou právě pěstuji, mívá svou povahou, když píšu, vliv i na můj sloh.

Tak jsem sbíral, kde se co dalo sebrat, aniž jsem si byl toho vědom.

LADISLAV MATĚJKA:

BROUČCI

Opera o třech jednáních pro malé i velké diváky

Libreto podle stejnojmenné knihy Jana Karafiáta napsal Miloslav Nekvasil

Dirigent	Václav Návrat
Režisér	Miloslav Nekvasil j. h.
Výtvarník scény	Daniel Dvořák j. h.
Výtvarník kostýmů	Helena Anýžová j. h.
Sbormistr	Josef Kostřiba
Choreografie	Igor Vejsada j. h.
Hudební příprava	Jana Hájková, Jana Hrušková, Lenka Živocká
Vedoucí dětského operního studia	Lenka Živocká
Inspicient	Libor Kuča
Text sleduje	Hana Navrátilová

Vedoucí umělecko-technického provozu Stanislav Muntág. Vedoucí dekoračních dílen Marcela Kožušníková, vedoucí krejčovny Alena Kantorová. Jevištní mistři Jan Benek a Antonín Krajíček, mistr osvětlení Zdeněk Osif, mistr elektroakustiky Bořivoj Wojnar. Mistr vlásenkárny Renáta Helmešová, mistr garderoby Růžena Mauzerová. Rekvizity Zdena Hončová.

Tatínek
Maminka
Brouček, dítě

Brouček, dospělý
Kmotříček
Kmotřička
Beruška, dítě

Beruška, dospělá

Janinka
Brouček z roždí, otec
Brouček z roždí, syn
Verunka
Verunek
Verunkův kamarád
Veruneček
Verunečka
Zlatohlávek
Broučinek
Berušička
Malí broučci

Pavlík, dítě
Fréda, dítě
Elinka, dítě
Paní
Fréda, dospělý
Elinka, dospělá
Ženich
Básník
Chroust, žluna, broučci

Jiří Halama, Miroslav Urbánek
Alina Farná, Eva Charvátová j. h.

**Rudolf Medňanský j. h.
**Alexandra Polarczyková j. h.
Václav Morys j. h., Jakub Tolaš
Dalibor Hrdá, Vojtěch Kupka
Šárka Maršálová, Zdena Matoušková
**Aneta Majkusová j. h., **Tereza Nečasová j. h.
Lenka Waśniowska j. h.
Eva Zbrožková j. h., *Kateřina Uherková j. h.

*Anna Pszczolková j. h.
Bohuslava Návratová
Jiří Čep, Jaroslav Kosec
Jiří Halama, Marcel Kučera
Eva Dřízgová, Eva Zbrožková j. h.
Jan Drahozval j. h., Miroslav Urbánek
Jan Biner, Zdeněk Lazar
**Petr Kašpárek j. h., **Michaela Vojtová j. h.
**Lenka Blažková j. h., **Vladimíra Snopková j. h.
Jaroslav Kosec, Vojtěch Kupka
Filip Bajger j. h., **Alexandra Polarczyková j. h.
**Barbora Hancová j. h., **Andrea Schöňová j. h.
děti z operního studia

**F. Bajger, Lenka Blažková, M. Bothová, B. Hancová, A. Majkusová, T. Nečasová, Adriana Polarczyková, A. Schöňová, D. Stolinská, H. Švecová, J. Tomášková, M. Vojtová, V. Snopková
**Filip Bajger, j. h., Petr Volný j. h.
**Petr Kašpárek j. h., **Adam Milata j. h.
Sylvie Trojanová j. h., Marie Pásková j. h.
Ludmila Dejmková, Eva Kinclová
Zdeněk Mach, Marcel Školout j. h.
Gabriela Gašová, Pavla Hrušková
Petr Málek, František Malina
Václav Živný
solisté baletu, sbor NDM a posluchači Konzervatoře Ostrava

Hraje orchestr opery NDM, koncertní mistr Václav Hlosta

* posluchači Konzervatoře Ostrava
** děti z operního studia

PREMIÉRA 21. ŘÍJNA 1995 V DIVADLE ANTONÍNA DVOŘÁKA

PROČ JSEM SI VYBRAL BROUČKY JAKO NÁMĚT NA OPERU?

Každý autor touží po tom, aby se jeho dílo uvedlo, uvádělo a prosadilo v povědomí divácké veřejnosti. Tato skutečnost může silně ovlivnit výběr námětu pro kterékoliv dílo.

Knížka o Broučcích je přesně takový titul, po kterém se dychtivě sáhne. Broučci jsou populární a důvěrně známí mnoha generacím čtenářů. Za více než 120 let od prvního vydání byla kniha vydána opětovně skoro devadesátkrát. Příběh byl zpracován v mnoha dalších žánrech, ať to byl film, divadelní dramatizace, loutková dramatizace nebo televizní seriály. Jako balet byli Broučci zhudebněni dokonce třikrát.

Proto i mne lákalo zhudebnění Broučků a to jako opera pro malé i velké děti. Popularita knížky je bezesporu předpokladem, že opera přiláká malé i velké diváky do divadla a stejně tak, že vzbudí zájem divadel o její uvedení.

A to je zase to, po čem toužím já jako autor.

Takže tímto počínem, že operu napíšu a ostravská opera ji uvede, se splní řada tužeb. Nejdůležitější z nich je, aby se hudba a celé představení líbilo. Inscenace k tomu má velké předpoklady: kvalitní operní soubor a výborný dětský sbor se svými sólisty.

Tak nevím: líbilo se Vám představení?

Ladislav Matějka

NÁRODNÍ DIVADLO MORAVSKOSLEZSKÉ OSTRAVA

Ředitel: Ilja Racek

**TRINECKÉ
ŽELEZÁŘNY, a.s.**

Šéf opery: Luděk Golat

Program vydalo Národní divadlo moravskoslezské Ostrava

Redakce programu: MILOSLAV NEKVASIL j. h.

Výtvarná úprava: MIROSLAV RADA j. h.

Veškerá práva k provozování tohoto díla zastupuje DILIA PRAHA.

